

TÜRKÇE GÖĞÜS HASTALIKLARI LİTERATÜRÜNDE DİL BİRLİĞİ

THE UNITY OF LANGUAGE IN THE THORACIC MEDICINE LITERATURE IN TURKISH

Kürşat EPÖZTÜRK

Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Sivas

Anahtar sözcükler: Dil, göğüs cerrahisi, göğüs hastalıkları, terminoloji

Key words: Language, pulmonology, terminology, thoracic surgery

Geliş tarihi: 26 / 08 / 2011

Kabul tarihi: 16 / 09 / 2011

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkçe göğüs hastalıkları literatüründe kullanılan yabancı kökenli sözcüklerin kullanılış farklılıklarını değerlendirmektir.

Göğüs hastalıkları üzerine Türkçe yayın yapan beş derginin 2009-2010 yıllarına ait sayıları incelendi. Kullanılan yabancı kökenli sözcükler listelendi ve farklı yazılış biçimlerinin sayısı belirlendi.

Toplam 325 sözcüğün birden fazla biçimde yazıldığı görüldü. Bunların büyük çoğunluğu iki biçimde yazılırken, altı-yedi biçimde yazılan sözcüklere de rastlandı.

Türkçe göğüs hastalıkları literatüründe birçok sözcüğün nasıl yazılacağına dair ciddi bir kafa karışıklığı görülmektedir. Uzmanlık dernekleri ve dergi yayın kurulları tarafından dil birliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

GİRİŞ

Türkçe çeşitli dönemler farklı dillerin etkilerini yaşamış olan ve bunların izlerini önemli ölçüde üzerinde taşıyan bir dildir. Türk aydınları önceleri Arapça ve Farsçayı sıklıkla kul-

SUMMARY

The aim of this study was to evaluate the differences in the usage of foreign words employed in the thoracic medicine literature in Turkish.

Recent (2009-2010) issues of five Turkish journals on thoracic medicine were investigated. Foreign words used in the articles were listed and the variations in their usage were analyzed.

In total, 325 words were found to be written in more than one form. The majority of these were used in two different forms; on the other hand, some words used in six to seven different forms were also encountered.

There seems to be confusion in the writing of many words in thoracic medicine literature in Turkish. Specialty societies and the editorial boards of the journals should take action to establish the unity of the language.

lanırken, modern zamanlarda önce Fransızca daha sonra da İngilizce bilim, kültür ve diplomasi dili olarak öne çıkmıştır. Tıp alanı dâhil olmak üzere, Türkçe bilimsel metinlerde de doğal olarak bu dillerden alınan

varlığı veya yokluğu- (örneğin bronşial/bronşiyal ve inspiratuar/inspiratuvar) 108 sözcükte değişkenlik nedeni idi. Sözcüklerin 31'inde orijinal sözcükte çift yazılan sessiz harflerin (ff, kk, ll, mm, pp, rr, ss) tek veya çift yazılması farklılığa neden oluyordu (örneğin difüz/diffüz ve diseksiyon/disseksiyon).

Önemli bir grup sözcük için yabancı dillerdeki telaffuz ve yazılış farklılıkları rol oynuyor görünmekteydi. Sözcük başındaki in- hecesinin İngilizcede in-, Fransızcada en- olarak okunması (örneğin enfeksiyon/infeksiyon) ve Latince/Yunancadan türetilmiş sözcüklerin sonundaki -is ve -a hecelerinin İngilizcede olup Fransızcada kullanılmaması (örneğin agenez/agenezis ve adenom/adenoma) bu kapsamda karşılaşılan özellikler oldu (10).

Bir grup sözcükte ise farklılıklar sadece Türkçeye ait ünlü uyumu zorlamaları veya telaffuz zorluklarından kaynaklanıyor görünmekteydi (örneğin anastamoz/anastomoz ve intersitisyum/interstisyum).

TARTIŞMA

İzmir Göğüs Hastanesi Dergisi, Tüberküloz ve Toraks, Türk Göğüs Kalp Damar Cerrahisi Dergisi ve Türk Toraks Dergisi internet sayfalarında gönderilecek yazıların Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'ne ve Yeni Yazım Kılavuzu'na uygun olması gerektiği vurgulanmaktadır. İncelenen dergiler arasında sadece Türk Göğüs Kalp Damar Cerrahisi Dergisi ayrıca bir terminoloji kılavuzu yayımlayarak standart oluşturmuştur. Ancak bu dergide yayımlanan makalelerde de bu kılavuza her zaman bağlı kalınmadığı görülmüştür.

Güncelliği sağlamak için tamamlanmış olan son iki yıldaki sayılar ele alınmıştır. Tıpta dil birliğini sağlamak konusunda çeşitli uzmanlık dallarında daha öncesine ait bazı çalışmalar yapılmıştır (11,12). Göğüs hastalıkları alanın-

da da somutlaşan ürünler olmakla birlikte, (13,14) 2009 ve 2010 yıllarına ait yayınları içeren bu çalışmadaki mevcut bulgular yaşanmaya devam eden bir sorunun varlığını göstermektedir.

Çalışmaya sadece bilimsel dergilerde yayımlanan yani çeşitli düzeltme aşamalarından geçmiş olan (veya olduğu varsayılan) makaleler dâhil edilmiştir. Kongre bildirileri, sözlü sunumlar gibi daha az kontrol altında olan farklı mecralarda sorunun daha geniş kapsamlı olduğu günlük deneyimlere dayanarak söylenebilir. Bunları da kapsayan bir çalışmada sonuçlar muhtemelen daha yüksek sayılar gösterecektir.

Bu makalenin amacı dilde ırkçılık yapmak değildir. Şüphesiz Türkçe sözcüklerin bilimsel yayınlarda tercih edilmesi bu makalenin konusu olan sorunu azaltacaksa da, yayınların ezici çoğunluğunun yazıldığı yabancı dillerden terimlerin ödünç alınması neredeyse kaçınılmazdır.

Yurt dışındaki dergilere yabancı bir dilde yayın gönderilirken bir sözcüğün iki farklı şekilde yazılmasının kabul edilemeyeceği gibi Türkçe bilimsel metinlerde de her sözcüğün tek bir şekilde yazılması gerekir. Bir sözcüğün değişik dergilerde, aynı dergideki değişik metinlerde ve hatta aynı metnin içinde farklı şekillerde yazılması bu konuda ciddi kafa karışıklığı olduğunu göstermektedir.

Sorun büyük ölçüde, hâkim olunmayan yabancı dillerdeki sözcüklerin Türkçe metinlerde kullanılmaya çalışılmasından kaynaklanmaktadır. Çözüm açıktır: ya bu yabancı diller (ve tabii ki Türkçe dil bilgisi kuralları) hakkında öğrenilecek ya da her bilimsel sözcük için yazarın ve okuyucunun anlaşılabilirliği Türkçe bir karşılık bulunacak (15). Ancak deneyimler söylemesi basit olan

bu çözümün uygulamasının zor olduğunu göstermektedir. O halde orta yol, herkesin mutabık olduğu bir terminoloji sözlüğünü temel alıp (veya oluşturup) bundan sonraki

bilimsel yayınlar ve sunumlarda dil birliğinin ödün vermeden sağlanmasıdır. Bu konuda görev uzmanlık dernekleri ve editörlere düşmektedir.

KAYNAKLAR

1. Bozdechova I. Anglicisms in contemporary Czech medical terminology and in specialized medical texts. Presented at the International Conference of Anglicisms in Europe; 2006 Sep 26-28; Regensburg, Germany.
2. Gjuran-Coha A. Anglicisms in Croatian medical terminology. Presented at the International Conference of Anglicisms in Europe; 2006 Sep 26-28; Regensburg, Germany.
3. Quéirin S. A propos du vocabulaire néphrologique. *Nephrologie* 2000; 21: 5-7.
4. Tokuda Y, Okamoto S, Yoshioka Y, Aizawa M, Tanaka M, Motomura K et al. The influence of medical jargon mixed with foreign terminology in the Japanese clinical environment. *Intern Med* 2008; 47: 1329-34.
5. Yakıncı C, Aslan M, Bıçak U. Tıpta dil birliğinin sağlanması. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2004; 47: 228-32.
6. Atmaca NS. Türk tıp dilinde yapılan yanlışlıklar. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık 2. Ulusal Sempozyumu*; 28 Mayıs 2004; Ankara, Türkiye.
7. Hiçdönmez T. Türk nöroşirürji pratiğinde kullanılan Fransızca kökenli sözcüklerin kullanım yanlışlıkları. *Türk Nöroşirürji Dergisi* 2007; 17: 201-5.
8. Akan H. Tıpça üzerine Türkçe düşünceler. *Tanı Girişim Radyol* 2003; 9: 131-4.
9. Aydıngöz Ü. Radyoloji dili: temel sorunlarımız. *Tanı Girişim Radyol* 2003; 9: 5-9.
10. Wulff HR. The language of medicine. *J R Soc Med* 2004; 97: 187-8.
11. Işık S. Bilim dili Türkçe. *Tanı Girişim Radyol* 2004; 10: 93-5.
12. İnan M, Gül H, Koltuksuz U, Süner İ, Hoşgör M, İskit S ve ark. Çocuk cerrahlarının uğraşları yönünden Türkçe'ye bakışı. *Çocuk Cerrahisi Dergisi* 2007; 21: 5-10.
13. Göksel FM, Çelikoğlu Sİ. Solunum fizyolojisi: kronik akciğer hastalıkları terim ve tanımlamaları: İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca sözlük. İstanbul: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları; 1977.
14. Gökırmak M. Göğüs hastalıkları terimleri sözlüğü. *Sözlük Dergisi* 2008; 1: 1-55.
15. Berkmen YM. Bilim dilinin Türkçeleşmesi. *Tanı Girişim Radyol* 2003; 9: 275-7.

Yazışma Adresi:

Dr. Kürşat EPÖZTÜRK
Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, SİVAS
e-posta: kursat@doctor.com
